

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
Buxgalteriya hisobi kafedrası
“Boshqaruv hisobiga kirish” fanidan 2025/2026-o’quv yili yozgi semestrida
yakuniy imtihon (yozma)da tushadigan savollar ro’yxati

1. Dastlabki buxgalteriya yozuvlari. Tannarxi hisobi (Cost accounting) ning vujudga kelishi.
2. Xarajatlarning hisobini rivojlantirishda xorijlik olimlari hisssasi.
3. AQSHdagi Menejment Buxgalterlar Instituti (IMA) roli.
4. Boshqaruv hisobining maqsadi va vazifalari.
5. Buyuk Britaniya Menejment Buxgalteriya Hisobi Charter Instituti (CIMA).
6. Boshqaruv hisobining predmeti va ob’yektlari tavsifi.
7. Xarajatlarning chiziqli funksiyasi tushunchasi va unda qo’llaniladigan usullar.
8. Xarajatlarning tasniflanishi.
9. Ch.Horngrenning “qiymat zanjiri”, “yetkazib berish zanjiri” va “muvaqqafiyat omillarining kaliti” tahlili.
10. Korxonalarda Boshqaruv hisobini tashkil etish zaruriyati.
11. Moliyaviy buxgalteriya hisobi bilan tannarx buxgalteriya hisobi o’rtasida bog’liqlik.
12. Menejmentlik buxgalterlarining professional etikasi.
13. Xarajatlarni taqsimlashda foydalaniladigan asosiy mezonlar.
14. Boshqaruv hisobida qo’llaniladigan metod va usullarni tasnifi va tavsifi.
15. Ustama ishlab chiqarish xarajatlarini taqsimlash bazalari.
16. Xizmat ko’rsatuvchi bo’limlar xarajatlarini taqsimlash usullari. (to’g’ridan-to’g’ri (direct); qadamba-qadam (step-down); takror taqsimlash (step-by-step); chiziqli tenglama tizimi (reciprocal)).
17. Zaxiralarga singdirilgan tannarx, davr xarajatlari va ular o’rtasidagi farqli jihatlar.
18. Tannarx hisobining umume’tirof etilgan vazifa (objectives)lari.
19. Xarajatlarning chiziqli funksiyasi tushunchasi.
20. Ustama ishlab chiqarish xarajatlari va uning tarkibi.
21. Mahsulot tannarxi ko’rsatkichlarining shakllanish bosqichlari.
22. Moliyaviy buxgalteriya hisobi, Boshqaruv hisobi va tannarx buxgalteriya hisobi. mohiyati, bog’liqligi va farqli jihatlar.
23. O’zbekistonda Boshqaruv hisobini rivojlantirilishi.
24. Boshqaruv hisobining maqsadi va vazifalari.
25. Xorij tajribalarida mehnat xaq to’lash tizimi xususiyatlari.
26. Tannarxning jarayonli kostingi mohiyati, yondashuvlari va qo’llanilishi.
27. Kontrakt(shartnoma) bo’yicha xarajatlarning kostingi ta’rifi va xususiyatlari
28. Chiqarilgan materiallarning qiymatini baholashda qo’llaniladigan usullar.

29. Ustama xarajatlarni taqsimlashning an'anaviy hamda funksional tizimlari.
30. Menejment jarayoni va unda Boshqaruv hisobining ishtiroki.
31. Ishlab chiqarish jarayonida defekt birliklar yuzaga kelishi.
32. Mehnatga haq to'lashning turlari va hisoblanishi.
33. Zaxiralarning buzilishi, qayta ishlanishi yoki chiqarib tashlanishi (spoilage, rework and scrap)
34. O'zgaruvchan va doimiy mehnat haqi xarajatlari. Aralash mehnat xarajatlari.
35. Kosting tushunchasi, turlari va farqli tomonlari.
36. Xodimlarning qo'nimsizligi.
37. Buyurtmali kalkulyatsiyada bosh kitob va yordamchi registrlar.
38. Tannarx oqimi va konsepsiyasi.
39. Bajarilishlarni o'lchash (Performance Measurement).
40. Zaxiralarning buzilishi, qayta ishlanishi yoki chiqarib tashlanishi (spoilage, rework and scrap).
41. Zaxira menejmenti. JIT (Just – in – Time).
42. Tannarxning jarayonli kostingi mohiyati, yondashuvlari va qo'llanilishi.
43. Tannarx tizimida BBC (Building – Block Concepts).
44. Tannarx hisobida ABC (Activity Based Costing).
45. Buyurtmali usulda hisob ob'yekti va ularning turlari.
46. Buyurtmali kosting yuritiladigan hujjatlar.
47. Ma'muriy-boshqaruv xarajatlari va uning tarkibi.
48. SCA tizimi bo'yicha Boshqaruv hisobini tashkil etish.
49. Buyurtmali usulda hisob ob'yekti va ularning turlari.
50. Kosting tushunchasi, turlari va farqli tomonlari.
51. Topshiriqni bajaring.

Mahsulotni qayta ishlash uchta tsexda ketma-ket amalga oshiriladi. Xom ashyoning narxi 7000 p.b.ni tashkil qiladi. Qayta ishlash xarajatlari 1- tsexda - 3600 p.b., 2-tsexda - 2400 p.b., 3- tsexda -2000 p.b. Rejalashtirilgan va amalda ishlab chiqarilgan mahsulotlar- 200 dona.

Aniqlang.

-tsexlar bo'yicha yarim tayyor mahsulot birligiga to'g'ri keladigan xarajatlarni;
-tayyor mahsulot tannarxini.

52. Masalani bajaring. Korxona oyiga 100 dona "XXX" turdagi mahsulot ishlab chiqaruvchi zavod buxgalteriyasida ishlab chiqarish xarajatlari schyotlari asosida quyidagi axborotlar jamlangan.

Xarajatlarning turlari	Summasi
Asosiy ishlab chiqarish materiallari	60 000 000
Asosiy xodimlar mehnati	60 000 000
Yordamchi xodimlar mehnati	6 000 000

Amortizasiya	7 000 000
Ta'mirlash va texnik xizmatlar	2 000 000
Jami	?

Izoh: Ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish va yordamchi xodimlarning mehnati xarajatlarning 20% i doimiy xarajat.

Aniqlang:

- 1) Jami xarajatlarni?
 - 2) Bir birlikka to'g'ri keladigan o'zgaruvchan xarajatlarni?
 - 3) Umumiy doimiy xarajatlarni?
 - 4) Ishlab chiqarish hajmini 20% ga oshirganda umumiy xarajat summasini?
53. Masalani bajaring. Korxonada ishlab chiqarish ikki jarayonda amalga oshiriladi.

Hisobot davrida quyidagi ma'lumotlar mavjud:

- Ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar: I jarayonda 12000 birlik, II jarayonda 11000 birlik.

- Qilingan xarajatlari: I jarayonda 320000 p.b., II jarayonda 150000 p.b.

Bir birlikka qilingan xom ashyo va material xarajatlari 76000 p.b., sotish va boshqaruv xarajatlari 3000000 p.b., sotilgan mahsulot hajmi 11000 birlik.

Aniqlang:

-Bir birlik mahsulot tannarxini;

-Har bir jarayondagi yarim tayyor mahsulot tannarxini.

54. Masalani bajaring. A kompaniyasining 2024 yilning yanvar oyida X turdagi zaxirasi harakati to'g'risida quyidagi ma'lumotlar keltirilgan (Oy boshida zaxira qoldig'i mavjud emas):

05.01.2024 da xaridi 200 dona 3200 so'm

06.01.2024 da sotish 180 dona

12.01.2024 da xarid 300 dona 3500 so'm

22.01.2024 da xarid 300 dona 4100 so'm

30.01.2024 da sotish 250 dona

FIFO usulini qo'llash orqali sotilgan zaxiralar va oy oxiridagi zaxira qoldiqlari tannarxini aniqlang.

55. Masalani bajaring. ("Min-max" usuli).

Davrlar	Asbob-uskunalar ish vaqti, X	Texnik xizmat ko'rsatish xarajatlari, Y
1	200	1400
2	350	1700
3	400	1800
4	650	2200
5	450	1850
6	250	1550

Jadval ma'lumotlaridan foydalanib quyidagi ko'rsatkichlarni aniqlang:

- 1) Bir birlikka to'g'ri keladigan tannarxni;
- 2) Umumiy doimiy xarajatlarni;
- 3) Asbob-uskunalar ish vaqti 500 soat bo'lganda, umumiy texnik xizmat ko'rsatish xarajatlarini.

56. Masalani bajaring. Topshiriqni bajaring. Keyingi oyda 12 000 birlikda mahsulot ishlab chiqarish uchun sarflangan xarajatlar to'g'risida quyidagi ma'lumotlar berilgan.

Buxgalteriya schetlaridagi ma'lumotlar	Summa
Asosiy ishlab chiqarish materiallari	13 000 000
Asosiy ishlab chiqarish xodimlari mehnati	16 000 000
Yordamchi xodimlarning mehnati	5 000 000
Amortizasiya	2 000 000
Ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish	1 600 000
Jami xarajatlar	?

Izoh: Ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish xarajatlarining 25% i doimiy xarajat.

Aniqlang:

- 1) Jami xarajatlarni?
- 2) Bir birlikka to'g'ri keladigan xarajatlarni?
- 3) Umumiy doimiy xarajatlarni?
- 4) Ishlab chiqarish hajmini 20% ga oshirganda umumiy xarajat summasini?

57. Masalani bajaring. Korxonada ishlab chiqarish ikki jarayonda amalga oshiriladi. Hisobot davrida quyidagi ma'lumotlar mavjud:

- Ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar: I jarayonda 12000 birlik, II jarayonda 11000 birlik.

- Qilingan xarajatlar: I jarayonda 420000 p.b., II jarayonda 250000 p.b.

Bir birlikka qilingan xom ashyo va material xarajatlari 86000 p.b., sotish va boshqaruv xarajatlari 6000000 p.b., sotilgan mahsulot hajmi 10000 birlik.

Aniqlang:

-Bir birlik mahsulot tannarxini;

-Har bir jarayondagi yarim tayyor mahsulot tannarxini.

58. Topshiriqni bajaring.

Jami ustama = 12 150 200 so'm

Mehnat soatlari jami = 2 000 soat

Mashina-soat jami = 10 000 soat

Mahsulot A: mehnat 800 soat, mashina 7 000 soat.

Mahsulot B: mehnat 1200 soat, mashina 3 000 soat.

Aniqlang:

- a) Agar baza mehnat soati bo'lsa, A va B uchun ustama qanday taqsimlanadi?
- b) Agar baza mashina-soat bo'lsa, A va B uchun ustama qanday taqsimlanadi?

60. Topshiriqni bajaring.

Mahsulotni qayta ishlash uchta tsexda ketma-ket amalga oshiriladi. Xom ashyoning narxi 8500 p.b.ni tashkil qiladi. Qayta ishlash xarajatlari 1- tsexda - 1800 p.b., 2-tsexda - 1600 p.b., 3- tsexda -4000 p.b. Rejalashtirilgan va amalda ishlab chiqarilgan mahsulotlar- 2500 dona.

Aniqlang.

-tsexlar bo'yicha yarim tayyor mahsulot birligiga to'g'ri keladigan xarajatlarni;
-tayyor mahsulot tannarxini.

61.Topshiriqni bajaring.

Tugallanmagan ishlab chiqarishning davr boshidagi summasi - 610 312 000

Tugallanmagan ishlab chiqarishning davr oxiridagi summmasi - 32 495 000

Materiallar 46 070 000

Mehnat haqi 51 980 000

Boshqa ishlab chiqarish ustama xarajatlari 13 860 000

Jami ishlab chiqarish xarajatlari -?

Ishlab chiqarilgan mahsulot tannarxi -?

62.Topshiriqni bajaring.

Jami ustama = 10 000 000 so'm

Mehnat soatlari jami = 2 000 soat

Mashina-soat jami = 8 000 soat

Mahsulot A: mehnat 800 soat, mashina 6 000 soat.

Mahsulot B: mehnat 1200 soat, mashina 2 000 soat.

Aniqlang:

a) Agar baza mehnat soati bo'lsa, A va B uchun ustama qanday taqsimlanadi?

b) Agar baza mashina-soat bo'lsa, A va B uchun ustama qanday taqsimlanadi?

63. Masalani bajaring. Quyidagi jadvalda mahsulot ishlab chiqarish hajmining turli xil darajalari keltirilgan. Mahsulot birligiga o'zgaruvchan tannarx 95 p.b., doimiy xarajat 450 000 p.b. bo'lganda mahsulot birligi tannarxini aniqlang.

Mahsulot birligi	Mahsulot birligiga o'zgaruvchan tannarx	Jami o'zgaruvchan tannarx	Jami doimiy xarajatlar	Jami tannarx	Mahsulot birligi tannarxi
6000					
8000					
10000					
18000					
16000					

64. Masalani bajaring. Keyingi oyda 10 000 birlikda mahsulot ishlab chiqarish uchun sarflangan xarajatlar to'g'risida quyidagi ma'lumotlar berilgan.

Buxgalteriya schetlaridagi ma'lumotlar	Summa
--	-------

Asosiy ishlab chiqarish materiallari	13 000 000
Asosiy ishlab chiqarish xodimlari mehnati	16 000 000
Yordamchi xodimlarning mehnati	5 000 000
Amortizasiya	2 000 000
Ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish	1 600 000
Jami xarajatlar	?

Izoh: Ta'mirlash va texnik xizmat ko'rsatish va yordamchi xodimlarning mehnati xarajatlarning 10% i doimiy xarajat.

Aniqlang:

- 1) Jami xarajatlarni?
 - 2) Bir birlikka to'g'ri keladigan xarajatlarni?
 - 3) Umumiy doimiy xarajatlarni?
 - 4) Ishlab chiqarish hajmini 20% ga oshirganda umumiy xarajat summasini?
65. Masalani bajaring. ("Min-max" usuli)

Davrlar	Asbob-uskunalar ish vaqti, X	Texnik xizmat ko'rsatish xarajatlari, Y
1	100	1400
2	450	1700
3	400	1800
4	700	2200
5	600	1850
6	350	1550

Jadval ma'lumotlaridan foydalanib quyidagi ko'rsatkichlarni aniqlang:

- 1) Bir birlikka to'g'ri keladigan tannarxni;
- 2) Umumiy doimiy xarajatlarni;
- 3) Asbob-uskunalar ish vaqti 500 soat bo'lganda, umumiy texnik xizmat ko'rsatish xarajatlarini.

66. Topshiriqni bajaring. Quyidagi jadvalda mahsulot ishlab chiqarish hajmining turli xil darajalari keltirilgan. Mahsulot birligiga o'zgaruvchan tannarx 37 p.b., doimiy xarajat 350 000 p.b. bo'lganda mahsulot birligi tannarxini aniqlang.

Mahsulot birligi	Mahsulot birligiga o'zgaruvchan tannarx	Jami o'zgaruvchan tannarx	Jami doimiy xarajatlar	Jami tannarx	Mahsulot birligi tannarxi
6000					
8000					
10000					
12000					
14000					

67. Masalani bajaring. Hisobot davrida jami ishlab chiqarish xarajatlari 4000000 p.b. Taqsimlangan ustama ishlab chiqarish xarajatlari jami ishlab chiqarish xarajatlarining 30%ni tashkil etadi. Ustama Ishlab chiqarish xarajatlari asosiy ishchilarning mehnat haqi xarajatlarining 50% ni tashkil etadi. Ushbu ma'lumotlar asosida ishlab chiqarishda qo'llanilgan asosiy materiallarning qiymatini aniqlang.
68. Masalani bajaring. Korxonada ishlab chiqarish ikki jarayonda amalga oshiriladi. Hisobot davrida quyidagi ma'lumotlar mavjud:
- Ishlab chiqarilgan yarim tayyor mahsulotlar: I jarayonda 11000 birlik, II jarayonda 9000 birlik.
 - Qilingan xarajatlar: I jarayonda 320000 p.b., II jarayonda 250000 p.b.
- Bir birlikka qilingan xom ashyo va material xarajatlari 50000 p.b., sotish va boshqaruv xarajatlari 4000000 p.b., sotilgan mahsulot hajmi 9000 birlik.
- Aniqlang:
- Bir birlik mahsulot tannarxini;
 - Har bir jarayondagi yarim tayyor mahsulot tannarxini.
69. Masalani bajaring. TMZlarning boshlang'ich qiymati – 420000 p.b., xarid 250000 p.b., realizatsiya qilingan mahsulot tannarxi 370 000 p.b. Ushbu ma'lumotlar asosida TMZlarning oxirgi qiymatini aniqlang.
70. Masalani bajaring. Tugallanmagan ishlab chiqarishning davr boshidagi summasi - 17 000 000
- Tugallanmagan ishlab chiqarishning davr oxiridagi summmasi - 22 000 000
- Materiallar 55 000 000
- Mehnat hahi 38 000 000
- Boshqa ishlab chiqarish ustama xarajatlari 28 000 000
- Jami ishlab chiqarish xarajatlari –?
- Ishlab chiqarilgan mahsulot tannarxi -?
71. Masalani bajaring. Hisobot davri boshida material 455000 p.b., oxirida 627800, xarid 621800, Bevosita mehnat 62000 p.b., UICHX 9550, Tugallanmagan ishlab chiqarish davr boshida 40150 p.b., davr oxirida 20160 p.b bo'lsa, tayyor mahsulot tannarxi qancha bo'ladi.
72. Masalani bajaring. A kompaniyasining 2022 yilning yanvar oyida X turdagi zaxirasi harakati to'g'risida quyidagi ma'lumotlar keltirilgan (Oy boshida zaxira qoldig'i mavjud emas):
- 05.01.2022 da xaridi 310 dona 12100 so'm
 - 06.01.2022 da sotish 180 dona
 - 12.01.2022 da xarid 120 dona 12500 so'm
 - 22.01.2022 da xarid 280 dona 13000 so'm
 - 30.01.2022 da sotish 170 dona
- FIFO usulini qo'llash orqali sotilgan zaxiralar va oy oxiridagi zaxira qoldiqlari tannarxini aniqlang.
73. To'g'ridan-to'g'ri tannarx va bilvosita tannarx.

74. Mahsulot tannarxi to'g'risidagi hisobot.
75. Buyurtmali kalkulyatsiyada bosh kitob va yordamchi registrlar.
76. ABC tizimining tannarx menejmentini yaxshilash va foydalilikni oshirishda foydalanish.
77. Tannarx tabiati. O'zgaruvchan tannarx va doimiy tannarxi.
78. Buxgalteriya ma'lumotlaridan foydalanish. Buxgalteriya ma'lumotlarining qarorlar qabul qilishdagi roli.
79. Boshqaruv hisobi bo'yicha sertifikatlashtirish.
80. Menejmentlik buxgalteriya hisobini tashkil etishning avtonom va integratsiyalashgan tizimlari.
81. Zaxiralarga singdirilgan tannarx va davr xarajatlari o'rtasidagi farqli jihatlar.
82. Moliyaviy buxgalteriya hisobi bilan tannarx buxgalteriya hisobi o'rtasida bog'liqlik
83. Xarajatlarning tasniflanishi.
84. Menejmentlik buxgalterlarining professional etikasi
85. Boshqaruv hisobining o'ziga xos prinsiplari.
86. Tannarxi hisobi Boshqaruv hisobining fundamentini tashkil etishi.
87. Zaxiralarga singdirilgan tannarx, davr xarajatlari va ular o'rtasidagi farqli jihatlar.
88. Tannarx elementlari.
89. Mahsulot tannarxi ko'rsatkichlarining shakllanish bosqichlari.
90. Zaxiralarning hisobga olishning davriy va uzluksiz tizimlari.
91. Tannarx tizimida BBC (Building – Block Concepts).
92. Chiqarilgan materiallarning qiymatini baholashda qo'llaniladigan usullar.
93. Davr xarajatlari.
94. Ishlab chiqarish jarayoni materiallar chiqindisi yuzaga kelishi.
95. Biznes sektorlari va ularning tavsifi.
96. Ishlab chiqarish jarayonida defekt birliklar yuzaga kelishi.
97. Ustama ishlab chiqarish xarajatlar (UICHX) va uning tarkibi.
98. Kontrakt(shartnoma) bo'yicha xarajatlar kostingi ta'rifi va xususiyatlari.
99. Jarayonli kalkulyatsiyada tannarx shakllanishi.
100. Jarayonli kostingni amalga oshirish bosqichlari.

Buxgalteriya hisobi kafedrası mudiri:

S. N. Tashnazarov